

İslam İktisadı İnsanlık için Bir İhtiyaç mı?

Şakir GÖRMÜŞ*

Özet

Günümüz hâkim iktisadi düşüncesi¹ (HİD) yaşadığı 1929 Büyük Buhranı, 1970 petrol krizi ve son olarak 2008 küresel finansal krizine rağmen hegemonyasını sürdürmektedir. Dünya ekonomisi büyümesine ve buna paralel kişi başına reel milli gelir artmasına rağmen gelir dağılımındaki adaletsizlik ve suç oranları azalmamakta, insanların mutluluğu artmamaktadır. İnsanlık yeni bir iktisadi sisteme ihtiyaç duymaktadır. İslami İktisadın insanlığa yanıt olabilmesi için kendi ekolünü oluşturması gerekmektedir. İslam İktisadi ekolünün oluşturulması için HİD'nin sırasıyla iktisat eğitimindeki, iktisat literatür ve medyasındaki ve iktisadi karar alma mekanizmalarındaki hakimiyetini sonlandırması gerekmektedir. Bu çalışma bu alanda bir yol haritası çizmeyi amaçlamaktadır.

Does Mankind Need Islamic Economics?

Abstract

Today's dominant economic system (DES) still survive and continues to dominance even if it faces to 1929 Great Depression, 1970 oil crises and 2008 global financial crises. Even if World economy grows and per capita GDP increased, income inequality and crime rates increase where as hapiness of people decrease. This show that humanity needs a new economic system. To be answer human need, Islamic economics must establish its own thought. To be dominant, Islamic Economic Thought break down to dominance of DES in economic education, economic literature and media and economic decision process. Aim of this study draw a road map.

* Doç.Dr., Ekonometri Bölümü, Sakarya Üniversitesi, Sakarya, Türkiye, sgormus@sakarya.edu.tr
© IJISEF, 2015

¹ Hâkim İktisat kavramı Adam Smith'den başlayan ve farklı adlar altında kendini geliştiren dominant iktisat ekolüdür.

Giriş

Günümüz hâkim iktisadi düşüncesinin Adam Smith'in 1776 yılında yayınladığı "Milletlerin Servetinin Doğası ve Sebepleri Üzerine Bir Araştırma" adlı kitabı ile başladığı kabul edilir. David Ricardo, Jean-Baptiste Say, John Stuart Mill, Leon Wallras, Alfred Marshall vb. günümüz HİD'nin öncüleri olarak kabul edilirler. Her ekonomik kriz döneminde HİD sorgulanmaya başlamış ama geçen zaman içinde alternatif bir model geliştirilemediğinden hızla kendini yenileyen HİD hegemonyasını sürdürebilmiştir. HİD ilk olarak 1929 Büyük buhranında sorgulanmaya başladıysa da John Maynard Keynes'in HİD'ye yaptığı eleştiri ve katkılar ile varlığını sürdürmüştür. 1970'lerde petrol kriziyle başlayan stagflasyon sorunu Milton Friedman'ın öncülüğündeki "Monetarist İktisat" ekolünün katkılarıyla aşılmıştır.

HİD'ye karşı olarak Karl Marx'ın iktisadi fikirleri 20. Yüzyılda Rusya, Doğu Avrupa, Çin gibi sınırlı sayıda ülkede uygulanma alanı bulmuşsa da fazla uzun ömürlü olamamış ve 1990'larda HİD'yi kabul etmek ve uygulamak zorunda kalmışlardır.

Dünya ekonomisi kriz dönemleri hariç büyümektedir. Dünya Bankası verilerine göre 2004-2013 döneminde dünyanın ortalama büyüme hızı % 3.7'dir. 2008 krizinin etkilerinin görüldüğü 2009 yılı hariç (-0.7 büyüme) dünya ekonomisi her yıl büyüme göstermiştir. Dünya ekonomisinin büyümesinin bir yansıması olarak dünyada kişi başına reel milli gelir ortalaması 2004 yılında 8800 \$ iken 2013 yılında 13100 \$'a çıkmıştır.

HİD'nin tanımına göre iktisadın amacı kıt olan kaynaklar ile sonsuz olan insan ihtiyaçlarını karşılamak diğer bir ifadeyle insanların mutluluğunu artırmaktır. HİD'nin bu performansının insanlara mutluluk getirdiği veya dünyaya huzur getirerek suç oranını azalttığı söylenemez.

Columbia Üniversitesine bağlı Dünya Enstitüsü'nün yayınladığı 2015 "Dünya Mutluluk Raporuna" göre mutlak değil göreceli maddi kazanımlar insanları daha fazla mutlu etmektedir. İnsanlar maddi kazanımlarını maksimize ederken yoğun ve rekabetçi çalışma temposu içinde ailelerinden, arkadaşlarından, uykularından, düzenli beslenmelerinden vb. fedakârlık etmektedirler. Bu fedakârlıklar iş stresine, sosyal, psikolojik ve sağlık sorunlarına yol açtığından mutluluğu negatif etkilemektedir. Günümüzde maddi imkânlar artmasına rağmen insanların mutluluğun artmamaktadır. The New York Times'ın haberine göre 2015 yılında ABD'nde ölümle sonuçlanan olaylar % 16 artmıştır.

OECD'nin 2012 raporuna göre 1980-2000 arasında gelir dağılımının adaletsizliği (Gini Katsayısı) % 10 artış göstermiştir. Yapılan bazı ampirik

çalışmalar ekonomik büyümenin gelir dağılımında adaletsizliği artırabileceğini ve bununda insanlarda mutsuzluğu artırdığını ortaya koymuşlardır.

Yaşanan yıkıcı ekonomik krizler, insanların fedakârlıklarıyla gerçekleşen ekonomik büyümenin insanlara mutluluk getirmediği ve dünyada artan suç oranları düşünülürse günümüzde HİD'ye alternatif bir ekonomik sistemin gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Sayıları az olsa da İslam iktisatçıları son elli yılda bu gerekliliği görerek çalışmalara başlamışlardır. HİD'nin üçyüz yıllık geçmişine karşılık İslam İktisadının elli yıllık mazisi düşünülürse bu alanda ki başarı küçümsenemez ama alınacak çok yol olduğu da unutulmamalıdır.

Bu çalışmanın amacı 1960'lardan başlayarak gelişen ve günümüzde ivme kazanan İslam İktisadi düşüncesinin HİD'nin hegemonyasını nasıl kırıp kendine uygulama alanı bulacağını ortaya koymaktır. Çalışmanın ikinci bölümünde HİD'nin neden insanlığın ihtiyaçlarına yanıt veremediği birkaç örnekle açıklandıktan sonra İslam İktisadının çözüm önerileri sınırlı örnekle açıklanacaktır. Üçüncü bölümde ise İslam iktisadi düşüncesinin HİD'nin hegemonyasını kırabilmesi için bir yol haritası verilecektir.

1. Hâkim İktisat Sistemini Neden Yetersiz? İslam İktisadı Çözüm Olabilir mi?

HİD hiç bir ahlaki ve etik değere sahip olmadığından firmalar aşırı kar ve tüketiciler ise aşırı tüketim hırsı ile hareket etmektedirler. İslami bir toplumda ekonomik bir birim olarak insanın amacı dünyada ve ahirette kurtuluşunu sağlamak ve Allah'ın rızasını kazanmak olduğundan İslam ahlakına ve etik değerlere bağlı davranmaktadır. HİD'nin insanlığın ihtiyaçlarına yanıt veremediği ve İslam İktisadının çözüm önerileri sınırlı örneklerle açıklanabilir.

İktisadın Tanımı, Rasyonellik ve Mülkiyet Kavramları: HİD'ye göre iktisat sonsuz olan insan istek ve arzularını kıt olan kaynaklar ile karşılamaya çalışan bir bilim dalıdır.

İmam Gazali'ye göre iktisat göreceli olarak kıt olarak kaynakların şeriat kuralları içinde hiçbir adaletsizlik ve çevre sorunu oluşturmadan bütün insanlığın refahını artıracak şekilde kullanılması bilgisidir. A. Mannan'na göre iktisat İslâmî değerleri temel alarak toplumun iktisadî sorunlarını inceleyen bir sosyal bilimdir. Yousri'ye göre iktisat, şeriata ve onun amaçlarına uygun olarak toplumun şimdi ve gelecekte ihtiyacı olan Helal mal ve hizmetleri mümkün olan en çok miktarda üretmek ve paylaşmak için Allah'ın bahşettiği iktisadi kaynakların en iyi kullanımını inceleyen bilim dalıdır (Gül, 2010).

İslamın iktisat tanımında islami değerlere, çevreye duyarlılığa ve kaynakların kıt olmadığına vurgu vardır. Allah cömerttir ve insanların bütün ihtiyaçlarını dünyada karşılamıştır. İnsanlar bilgi eksikliğinden veya tembelliklerinden bu kaynaklara bugün için ulaşamayabilecekleri gibi aşırı tüketim istekleri de insanlarda kaynakların kıt olduğu algısını oluşturabilir. İslami açıdan bütün insanların zorunlu ve kişisel tüketimlerini karşılayacak kadar kaynak mevcuttur sorun kaynakların kıtlığı değil insanların aşırı tüketim hastalığı ve adaletsiz bölüşümüdür. İnsanlar kaynaklar kısıtlı olduğu için değil zenginlerin aşırı lüks tüketiminden dolayı aç, evsiz vs. (Zaman, 2008). Afrika'da milyonlarca insan açlıkla mücadele ederken batı dünyasında milyarlarca doların güzellik malzemelerine ve evcil hayvanların bakımına harcadığı bir dünyada kaynaklarının kıt olduğu iddia edilemez. Kaynaklar kısıtlı varsayımı ile fakirliğin olağan olduğu algısı oluşturuluyor.

HİD'de insanlar rasyoneldir (bencildir, kendi çıkarlarını düşünürler, faydacıdır vb.). Homo economicus olarak adlandırılan bu rasyonel insan tipi kendi faydasını maksimize ederek toplumun faydasını maksimize edeceğine ve birey için iyi olanın toplum içinde iyi olduğunu varsayar (Gül, 2010).

Zaim'in (1995) homo İslamicus olarak tanımladığı insan Allah'ın emir ve yasakları çerçevesinde ihtiyaçlarını karşılarken adil, hayırsever, işbirlikçi ve sosyal sorumluluk sahibidir. Bu insan modelinde kişi bilir ki nasıl vücudun bir uzvu ağrıyınca bütün vücut bundan etkileniyorsa toplumda da ihtiyaç sahibi insanların olması diğer insanları da olumsuz etkileyecektir. Bu olumsuz etkileri gidermek için ihtiyaç sahiplerine yardım etmeliyiz ki toplum ve dolayısıyla birey olarak bizde huzurlu ve refah içinde olalım.

HİD'de özel mülkiyet kutsal olduğundan ihtiyaç sahiplerine aktarılma zorunluluğu yoktur. HİD'de özel mülkiyet kutsal olduğu algısı işlenerek insanlar mal stoklamaya teşvik edilmiştir. Böylece kaynaklar ve zenginlikler belli ellerde toplanmakta ve gelir dağılımında adaletsizlik artmaktadır. Gelir dağılımında bu adaletsizlikten dolayı bazı insanlar lüks içinde yaşarken bazı insanlar açlıktan ölmektedir ve bu insanları rahatsız etmemektedir. HİD'de mülkiyet hakkı yaşama hakkından daha önemlidir.

İslam'a göre Kâinattaki bütün kaynakları ve malları Allah yaratmıştır, dolayısıyla bunlar gerçekte O'nun mülküdür: Göklerde ve yerde ne varsa, Allah'ındır. İnsanlar Allah'ın yeryüzünde ki halifeleri olarak birer emanetçilerdir. Aslında sahip olduğumuz her şey bize Allah'ın bir emanettir ve bu emanetleri gerçek sahibinin bizden istediği şekilde kullanmak zorundayız (Eskicioğlu, 1999). Cebimizdeki para bize bir emanettir ihtiyaç sahiplerine infak etmeliyiz. Kullandığımız vasıta bir emanettir yolda kalmışlara yardımcı olmalıyız. HİD insanların neden varlıklarını ihtiyaç sahibi insanlarla paylaşması gerektiğini rasyonellik ve fayda-kar

maksimizasyonları varsayımları çerçevesinde açıklayamamaktadırlar. İslam'ın ahiret inancı bu sorunu kolayca çözmektedir. İslam'da insanlar sadece bu dünyada değil ahirette de faydalarını maksimize etmeye çalışırlar hatta ahiret sonsuz olduğundan asıl gaye ahireti kazanmaktır. Ahireti kazanmanın yolu ise infaktan geçmektedir.

Talep, Tüketim ve Fayda Kavramları:

HİD'ye göre insanların her bir fiyat düzeyinde satın almak istedikleri ve satın alma gücü ile desteklenen mal ve hizmetler talep olarak kabul edilir. Mal veya hizmetin talep edilebilmesi kişilerin onu satın alabilecek ekonomik gücü olmalıdır. Asgari ücretle çalışan bir işçi milyon dolarlık bir yalı dairesini veya Bangladeş'te günlük bir doların altında çalışan bir işçi otomobil veya hiçbir geliri olmayan bir kişi sağlık, eğitim vb. hizmetler talep edemez. Günümüzde kanser araştırmalarına milyarlarca harcama yapılırken AİDS hastalığı araştırmalarına kaynak aktarılmamasının veya estetik ameliyatlarda yapılırken Afrika'daki insanların basit sağlık ihtiyaçlarının karşılanamamasının en büyük sebebi HİD'nin talep tanımı olabilir mi? Kanser her gelir grubundan ve dünyanın her bölgesinden insanların yakalandığı bir hastalıktır ve bu hastalığa yakalan insanların bazıları ihtiyaç duydukları kanser tedavisi veya ilacını talep edebilirler. AİDS özellikle Afrika'da ve alt gelir gruplarında görülen bir hastalık olduğundan insanlar tedaviye ve ilaca ihtiyaç duysalar bile satın alma gücü ile bu ihtiyaçlarını destekleyemediklerinden talep edemezler. Afrika'daki insanlar basit sağlık ihtiyaçlarını satın alma gücüyle destekleyemediklerinden talep edemezler iken birçok ülkede evcil hayvanlara bile estetik ameliyat yapılabilmektedir.

Ahlaki ve etik değerlere sahip olmayan bu talep tanımı İslam açısından sakıncalıdır ve kabul edilemez. İhtiyaç ve talep ayrı kavramlardır. İhtiyaç insanların satın alma gücü ile desteklenmese bile tüketmek istedikleri mal ve hizmetlerdir. İhtiyaç tanımı talebi de içine almaktadır ve satın alma gücü ile desteklendiğinde iki kavram aynı anlamda kullanılabilir (Mannan, 1982).

HİD'de rasyonel tüketicinin amacı faydasını maksimize etmektir bu amaca ulaşmak içinde durmadan çalışıp kazanmalı ve tüketim yapmalıdır. HİD'nin insanlara aşladığı aşırı tüketim hırsı sonunda mutluluk getirmemektedir. Yoğun çalışma temposunun stresi (işini kaybetme korkusu, aile ve arkadaşlarını ihmal, uykusuzluk vb.), aşırı tüketim hırsının getirdiği borç yükü, aşırı tüketim sonucu oluşan doyumsuzluğun verdiği psikolojik sorunlar, negatif dışsallıklar dan dolayı (gelir dağılımdaki adaletsizlikten dolayı suç oranlarının ve toplumsal huzursuzluğun artması) rasyonel insanın faydasını maksimize edemeyebilir.

İslam iktisadında homo İslamicus olarak tanımlanan insan tüketim yaparken İslami esasları dikkate alır ve hem dünyada hem de ahirette

faydasını maksimize etmeye çalışır (Mustafar and Borhan, 2013). İslami açıdan tüketim malları temel (daruriyyat), kişisel (hajjiyyat) ve lüks (kamaliyyat) mallar olarak üç gruba ayrılır (Mannan, 1984). İslam toplumun temel ihtiyaçlarının karşılanmasını öncelemektedir bazı bireyler temel tüketim mallarını karşılayamazken lüks tüketime izin verilmez. Homo İslamicus tüketici bilmektedir ki ihtiyaç sahiplerine (fakirlere, borçlulara vb.) nifakta bulunmak onun faydasını azaltmayacak tersine iki yoldan artıracaktır. Birincisi toplumda gelir adaletsizliği azaldığından ve yardımlaşma duygusu arttığından huzur artacak, toplumun huzurunun artması bireyin faydasını artıracaktır. İkincisi, homo İslamicus tüketicide zaman kavramı ebedi olan ahiret hayatını da içine almaktadır. İşlediği hayırlarla ahireti de kazanabilir ve ahirette faydasını maksimize edebilir.

Üretim ve Firmanın Kar Maksimizasyonu:

HİD'de firmaların amacı karlarını hiçbir ahlaki, insani veya etik değere bağlı kalmaksızın maksimize etmektir. Bu amaçlarına ulaşmak için doğa aşırı şekilde tahrip edilmekte, insanlar düşük ücretlere köle gibi çalıştırılmakta ve toplumun ihtiyacı olan değil sadece karı maksimize edecek ürünler üretilmektedir. Bu nedenle bazı bölgelerde insanlar açlıktan ölürken bazı bölgelerde köpek kuaförü milyar dolarlık endüstriye dönüşebilmektedir. HİD üretimdeki her artışın toplumsal refahı artıracığı varsayımı altında kar maksimizasyonunun bütün olumsuzluklarını mazur görmektedir.

İslami bir toplumda firmanın üretim kararları İslami değerlere uygun olmalıdır. Üretim sadece dünyadaki maddi heveslerimizi değil aynı zamanda ahiretimizi de kazandırmalıdır (Amin and Yusof, 2003). Siddiqi (1992) göre İslami ekonomide insanların sırası ile temel, kişisel ve lüks ihtiyaçları giderilmelidir. Üreticiler üretim yaparken bu sıralamaya uymak zorundadırlar. Bu üretimi yaparken firmalar aşırı olmamakla beraber adil veya tatmin edici bir kar elde edebilirler. Firmaların İslami değerler ve sosyal faydayı önceleyerek karlarını maksimize etmelerinde bir sakınca yoktur. Firmaların kar maksimizasyonu toplumsal çıkarlarla çatışmamalıdır.

2. İslam İktisadı Nasıl Hâkim İktisadi Düşünce Sistemi Olabilir?

Günümüzde eğitimde, literatür-medya ve karar alma mekanizmalarında HİD egemendir. 17.yy'da Adam Smith'le başlayan HİD bir çok eklemleme ile gelişerek günümüze kadar hakimiyetini sürdürmüştür. 1929, 1970, 2001 ve 2008 ekonomik krizleri ile sarsılan HİD bu zor zamanlardan daha da güçlenerek çıkmış ve hâkimiyetini pekiştirmiştir. HİD'nin sarsılarak girdiği ve yıkıldı denilen ekonomik krizlerden güçlenerek çıkmasının en önemli nedeni yerine ikame edilebilecek metodolojisi ve uygulaması olan bir iktisadi sistemin mevcut olmamasıdır. İslam ekonomisinin bugün gelmiş olduğu nokta beklentileri karşılayamadığı İslam iktisatçıları tarafından da dile

getirilmektedir. İslam iktisatçıları zor ve getirisi az olan İslami iktisadı çalışmak yerine enerjilerini nispeten kolay ve getirisi yüksek olan İslami banka ve finans üzerinde harcadılar.

İslam iktisadının gelişmesi üç alanda hâkimiyet kurması gerekmektedir. Bu üç alan aşağıda belirtilmiştir.

(i) İktisat Eğitimde Hâkimiyet:

Üniversitelerin İktisat bölümlerinin tamamına yakınında HİD eğitimi verilmektedir. Binlerce akademisyen ve öğrenci HİD'yi destekleyen çalışmalar yapmaktadır. İslam iktisadı alanında çalışma yapan birçok akademisyen HİD'nin öğretildiği iktisat bölümlerinde lisans ve doktora çalışmaları yapmış ve HİD'ye katkıda bulunmuştur. İslam iktisat eğitiminin olmadığı veya sınırlı olduğu geçmiş zamanda bu bir zorunluluktur.

İslam iktisadı eğitimi günümüzde üniversitelerde hızla yaygınlaştırılmalı, akademisyenlerin bu alanda çalışma yapmaları teşvik edilmelidir. Al Azhar Üniversitesi (1961) ve King Abdulaziz Üniversitesi (1976) İslam iktisadı öğretiminde öncü olmuşlardır (Kayed, 2000). 1976 yılında kurulan İslam Kalkınma Bankasının desteğiyle 1983 yılında Uluslararası Malezya İslam Üniversitesi ve Uluslararası İslamabad İslam Üniversitesi kurularak İslam ekonomisi eğitimi merkezleri olması hedeflenmiştir. Bu üniversitelere sonraki yıllarda araştırma ağırlıklı İslam finans alanında yüksek lisans ve doktora eğitimi veren İngiltere'de Durham Üniversitesi ve Malezya'da INCIEF katılmıştır. Türkiye'de İslam iktisadı eğitimi veren üç üniversite bulunmaktadır. İslam iktisadı ve finansı eğitimi veren üniversiteler beklenen hızla olmasa da yaygınlaşırken beraberinde bazı çekincelerde barındırmaktadır. Ticari kaygılarla hareket eden birçok üniversite zor ve mezuniyette getirisi az olduğu için fazla talep görmeyen İslami iktisadı yerine ağırlıklı olarak İslami finans ve bankacılık bölümleri açmaktadırlar (Kayed, 2000). İslam İktisadının gelişmesi için bu alanda entelektüel insan gücüne gerek vardır ve bu üniversitelerde İslam iktisadı eğitiminin yaygınlaştırılmasıyla mümkündür.

(ii) Literatür ve Medyada Hâkimiyet:

HİD iktisat literatürüne ve medyaya hâkimdir. Birçok saygın iktisat dergisi, konferans ve medya sadece HİD'nin görüşlerine yer vermektedir. İslam iktisadı alanında yapılan bir çalışmanın yayınlanma olasılığı düşüktür. Bu nedenle birçok iktisatçı bu alanda uzmanlaşma konusunda çekinceler yaşamaktadır.

İslam iktisatçılarının çalışmalarını yayınlayabilecekleri ve sunabilecekleri dergiler basılmalı ve konferanslar düzenlenmelidir. İslam iktisadı alanında ilk konferans 1976 yılında İslam Kalkınma Bankası ve King

Abdulaziz Üniversitesi öncülüğünde Cidde’de düzenlendi. Günümüzde İslam iktisadı alanında yılda onlarca konferans düzenlenmektedir. İslam iktisadı alanında yayınlanan dergi sayısı artmakla beraber bu dergilerin SSCI gibi endekslere girme konusunda sıkıntılar devam etmektedir.

(iii) Karar Mekanizmalarında Hâkimiyet:

HİD’nin eğitim ve literatürdeki hakimiyetinin bir sonucu olarak iktisadi karar alma mekanizmalarında bu görüşteki iktisatçıların kontrolündedir. IMF ve Dünya Bankasının başkanları, ekonomi ve maliye bakanları, merkez bankası başkanları ve büyük finans kuruluşlarının CEO’ları HİD inanmakta ve politikalarını ona göre belirlemektedir. İslami ülkelerin ekonomi ve maliye bakanları, merkez bankası başkanları bundan istisna değildir. Böyle bir düzende İslam iktisadının kısmende uygulanması mümkün değildir.

İslam iktisadı alanında yetişmiş elemanların hızla ekonomik karar mekanizmalarında görev almalıdır. Bu sayede İslam iktisadının bazı uygulamaları hayata geçirilebilir. İslam İktisadı doğası gereği uygulamada zorluklarla karşılaşacağı kesindir. HİD’nin varsayımları Allah’ın hükümleri olmadığı için uygulamada esnetilebilirken, İslam iktisadının varsayımları Allah’ın hükümleri olduğundan esnetilemez ve uyulmalıdır. İslam iktisatçılarının karar mekanizmalarında güçlenmesi sistemi varsayımlara göre düzenleme imkanı vereceğinden uygulamada kolaylıklar sağlayacaktır.

Sonuç

HİD’nin hakimiyeti altında dünya ekonomisi Dünya Bankası verilerine göre 2004-2013 döneminde ortalama yıllık % 3.7 büyümüştür. Dünya ekonomisinin büyümesinin bir yansıması olarak dünyada kişi başına reel milli gelir ortalaması 2004 yılında 8800 \$ iken 2013 yılında 13100 \$’a çıkmıştır.

Columbia Üniversitesine bağlı Dünya Enstitüsü’nün yayınladığı 2015 “Dünya Mutluluk Raporuna ” göre İnsanlar maddi kazanımlarını maksimize ederken yoğun ve rekabetçi çalışma temposu içinde ailelerinden, arkadaşlarından, uykularından, düzenli beslenmelerinden vb. fedakârlık etmektedirler. Bu fedakârlıklar iş stresine, sosyal, psikolojik ve sağlık sorunlarına yol açtığından mutluluğu negatif etkilemektedir. Günümüzde maddi imkânlar artmasına rağmen insanların mutluluğun artmamaktadır. Dünya ekonomisindeki büyümenin adil paylaşılmadığı OECD raporlarına yansımıştır. OECD’nin 2012 raporuna göre 1980-2000 arasında gelir dağılımının adaletsizliği (Gini Katsayısı) % 10 artış göstermiştir.

Hiç bir ahlaki ve etik değere sahip olmayan HİD’nin iktisadın tanımını, rasyonellik, mülkiyet, talep, tüketim, fayda, üretim ve kar maksimizasyonu kavramları yardımıyla neden insanlığa çare olduğu ve İslam’ın soyut çözüm önerileri sunulmuştur.

Yaşanan yıkıcı ekonomik krizler, insanların fedakârlıklarıyla gerçekleşen ekonomik büyümenin insanlara mutluluk getirmediği ve dünyada artan suç oranları düşünülürse günümüzde HİD'ye alternatif bir ekonomik sistemin gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Sayıları az olsa da İslam iktisatçıları son elli yılda bu gerekliliği görerek çalışmalarına başlamışlardır. HİD'nin üçyüz yıllık geçmişine karşılık İslam İktisadının elli yıllık mazisi düşünülürse bu alanda ki başarı küçümsenemez ama alınacak çok yol olduğu da unutulmamalıdır.

İslam iktisadının gelişmesi için eğitim, araştırma, medya ve karar alma mekanizmalarında hâkimiyet kurması gerekmektedir. Bugünün genç iktisatçıları düşen görev zor olan İslam ekonomisinin teorik altyapısını oluşturma üzerine yoğunlaşmalarıdır. İslam ekonomisinin teorisini oluştururken temel kaynaklarımız Kuran ve Sünnettir. Kuran ve sünnette bir ekonomik teori veya sistem yerine ahlaki değerlere, adil paylaşım, helal üretim, kazanç ve tüketime, yardımlaşmaya ve infak etme gibi kavramlara sıkça vurgu yapıldığı görülmektedir. Yeni nesil İslam iktisatçıları bugüne kadar gelen birikimin üzerine ilave olarak İslam ekonomisinin somut teorilerini ayet, hadis ve fıkıh ışığında oluşturmalarıdır.

Kaynakça

- Zaman, Asad “Islamic Economics: A Survey of the Literature”, MPRA Paper, No: 11024, 2008.
- Amin, Ruzita Mohd. And Yusof, Selamah Abdullah “Allacative Efficiency of Profit Maximization: An Islamic Perspective”, Review of Islamic Economics, No:13, 2003.
- Chapra, Muhammad Umer “The Future of Economics: An Islamic Perspective”, Islamic Foundation, 2000.
- Davey, Monica and Smith, Mithc “Murder Rates Rising Sharply in Many U.S. Cities”, New York Times, August 31, 2015.
- Eskiçioğlu, Osman”İslam ve Ekonomi”, İzmir, 1999.
- Gül, Ali Rıza “İslam İktisat Düşüncesinin Kuran'daki Temelleri”, Sosyal Piyasa Ekonomisi ve İslam'daki Algılanışı, Eylül, 2010, Ankara.
- Kayed, Rasem “Creating Bridges Between Research nnd Education in Islamic Economics”, Journal of Islamic Econ omics, Banking and Finance, Vol:3 No:4 2000.
- Mannan, Muhammad Abdul éIslamic Perspective on Market Prices and Allocation”, International Centre for Research in Islamic Economics, No: 11, 1982.

- Mustafar, Mohd Zaid and Borhan, Joni Tamkin “Muslim Consumer Behavior: Emphasis on Ethics from Islamic Perspective”, Middle-East Journal of Scientific Research, No: 18 (9), 2013
- Naugib, Costanza “The Relationship Between Inequality and GDP Growth: an Empirical Approach”, Luxembourg Income Study Working Paper Series, No: 631, February, 2015.
- Oishi, Shigehiro and Kesebir, Selin “Income Inequality Explains Why Economic Growth Does Always Translate to an Increase in Happiness”, Psychological Science, Vol: 26, No:10, October, 2015.
- Siddiqi, Muhammad Nejatullah “Teaching Economics: An Islamic Perspective”, Longman MalaysiaSDN. Bhd. 1992.
- Siddiqi, Muhammad Nejatullah “Obstacles of Research in Islamic Economics”, JKAU: Islamic Economic, Vol: 21, No: 2, 2008.
- Zaim, Sabahattin “İslam-İnsan-Ekonomi”, Yeni Asya Yayınları, 2. Baskı. 1995.